

MAANDBLAD

van de

Nederlandsche Vereeniging van Staatsburgeressen

(vroeger Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht).

Dr. ALETTA H. JACOBS, Pres., Den Haag; Mw. ROSA MANUS, 1e Secr., Amst.; Red.-Comm. Mw. Dr. G. DOCTERS VAN LEEUWEN—VAN MAARSEVEEN; Mw. S. GOMPERTS—VAN EMBDEN; Mw. TH. THIEL—WEHRBEIN. Alle stukken betreffende het *Maandblad* vóór den 6den van elke maand te zenden, evenals de stukken voor het Hoofdbestuur, aan het Hoofdbureau der Vereen., Heerengracht 627, Amsterdam. Tel. Centrum 963.

Het Auteursrecht van deze aflevering wordt voorbehouden.

VERKIEZING HOOFDBESTUURSLEDEN.

In dit blad bevindt zich een stembiljet voor de Hoofdbestuurverkiezing.

DE WET-JACOBS.

Van de afkondiging der wet-Jacobs, die ons het vrouwenkiesrecht heeft gebracht, is al zeer weinig notitie genomen in ons land. Men is gewoon, de beslissing van de Eerste Kamer als de finale te beschouwen. Men vergeet, dat een initiatief-ontwerp na de aanneming van de Eerste Kamer, door de Regeering naar den Raad van State wordt gezonden om advies, alvorens de Kroon beslist omtrent de bekrachtiging. Wat met wetsvoorstellen van de Regeering geschiedt vóór de indiening bij de Staten-Generaal, heeft ten aanzien van een initiatief-voorstel plaats na de aanneming door de Staten-Generaal.

Dat dit wetsvoorstel zou worden bekrachtigd door de Kroon was intusschen te voorzien. De Minister van Binnenlandsche Zaken had zich bij de Novemberdebatten in dien zin uitgelaten, nadat hij tevoren reeds had te kennen gegeven, dat de Regeering zich tegenover het vrouwenkiesrecht niet vijandig stelde.

Toen eenmaal de wet-Jacobs in het Staatsblad van 8 September was afgekondigd, heeft men dit nauwelijks opgemerkt. De dagbladen vonden het meerendeels overbodig, van het totstandkomen van deze ingrijpende wijziging in ons staatsrecht aan hunne lezers kennis te geven.

Wellicht heeft hiertoe medegewerkt, dat de belangrijke wet op een enkel nietig blaadje is afgedrukt. De inhoud is in enkele regels neergelegd. Het moge hier nog eens worden herinnerd.

De considerans, de zinsnede die aangeeft, wat de beweegreden is geweest om de wet tot stand te brengen, luidt aldus:

„Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is aan de vrouwen het kiesrecht toe te kennen op denzelfden voet als aan de mannen”.

In deze zinsnede vindt men weergegeven den grondslag, waarop de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht is gesticht: de gelijkstelling van de vrouw met den man in het staatsrecht. Men heeft aan de Vereeniging verweten, dat zij niet democratisch is geweest in haar beleid; dat zij tijdens haar bestaan eenmaal heeft geijverd voor gezinshoofdenkiesrecht voor de vrouw, en wat later is doorgedrongen tot het algemeen vrouwenkiesrecht. Dat is een vergissing geweest van de democratische critiek. Het doel der Vereeniging was juist de staatsrechtelijke gelijkstelling. Zou dus worden ingevoerd een gezinshoofdenkiesrecht, dan was de taak der Vereeniging niet om daartegen propaganda te maken voor algemeen kiesrecht; haar taak was, krachtens haar beginsel, om ervoor te ijveren, dat ook in dit stelsel van kiesrecht de regeling zou geschieden voor de vrouw „op denzelfden voet als voor den man”.

Aan dit beginsel is de Vereeniging steeds getrouw gebleven, en dit beginsel, beperkt tot den strijd voor het vrouwenkiesrecht, was als zoodanig binnen die grenzen een democratisch beginsel. Zoo heeft zij, toen eenmaal de zaak van het Algemeen Kiesrecht voor mannen in de wetgeving had overwonnen, vanzelf hare propaganda moeten richten op hetzelfde kiesrecht voor de vrouw.

De wet-Jacobs heeft verder slechts één artikel; het beslaat drie-en-een-halven regel druks. Het merkwaardige hiervan is, dat de inhoud daarvan is in hoofdzaak negatief:

1. In artikel 1 der Kieswet vervalt het woord „mannelijke”.

2. In artikel 9 der Kieswet vervalt het woord „mannelijke”. Dientengevolge wordt het kiesrecht niet langer toegekend aan „de mannelijke ingezetenen des Rijks, die” en zoo voort, doch aan „de ingezetenen des Rijks, die” en zoo voort. Daarmede zijn de vrouwen in het kiezerskorps ingelijfd.

Lid 3 bepaalt: „In artikel 54 der Kieswet wordt voor het woord „mannen” gelezen „personen”. Het artikel houdt de verplichting in van den werkgever, om de „personen”, in zijn bedrijf werkzaam, die kiezer zijn, dus mannen en vrouwen, in de gelegenheid te stellen om hunnen stemplicht te vervullen.

Ziedaar de geheele Wet.

Op de kiezerslijsten, die in het begin van het volgende jaar worden opgemaakt, zullen nu ook de vrouwen hare plaats verkrijgen.

Aan de eerste verkiezingen, die volgens die kiezerslijsten zullen plaats hebben, moeten de vrouwen deelnemen. Zij zullen hare uiterste krachten inspannen om te zorgen, dat allen, die van het vrouwenkiesrecht allerlei ellende voorzien, zullen worden gerustgesteld en dat niemand, die op het vrouwenkiesrecht groote verwachtingen heeft gebouwd, zal worden teleurgesteld.

H. P. MARCHANT.

Openingswoord van Dr. Aletta H. Jacobs op de Feestelijke bijeenkomst, Zaterdagmiddag den 27sten September 1919, in het Concertgebouw te A'dam.

Met een voldaan gevoel mag de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht heden feestvieren, nu ook in ons land de tegenstand zich eindelijk gewonnen heeft gegeven en het Algemeen Vrouwenkiesrecht is ingevoerd.

Wel was het een harde strijd dien wij er voor hebben moeten strijden, maar de inzet was den strijd waard. Want de invoering van Vrouwenkiesrecht, hoe doodkalm die ook door de pers, de regeering, de politieke partijen, ja zelfs door de vrouwen is opgenomen, zal toch blijken van groote historische beteekenis voor ons land te zijn en zal tot gevolg hebben een heele ommekeer in het leven der vrouwen en in hare maatschappelijke en politieke beteekenis.

Als de vrouw haar kiesbiljet goed zal weten te gebruiken, zal zij weldra van een nul vóór het cijfer tot een nul achter het cijfer gestegen zijn. Maar deze machtsverheffing der vrouw zal heel het Nederlandsche Volk ten zegen worden. Deze overtuiging hebben de strijdsters voor Vrouwenkiesrecht steeds bezeten. Die maakte hen sterk in den strijd, die deed hen alle miskenning gemakkelijk verdragen, die deed hen aan de eidelijke overwinning nooit twijfelen.

Uit die overtuiging, dat Vrouwenkiesrecht niet alleen de vrouwen, maar heel de Maatschappij ten goede zal komen, putten zij de argumenten waarmede zij haar zaak verdedigden en waartegen de tegenstand op den duur niet opgewassen bleek te zijn. Die heeft zich dan ook ten slotte gewonnen gegeven, al was het dan ook een beetje op de manier van den boer, die op een onzer propaganda-meetingen verklaarde: „Ja, mijn verstand zegt, je hebt gelijk, maar mijn hart — en daarbij wees hij op zijn maag — verzet er zich nog tegen”.

Voor al ook op het leven der mannen en op hunne karaktervorming zal de politieke vrijmaking der vrouw een heilzamen invloed uitoefenen. De man zal van zijn troon, als „heer der schepping” moeten afdalen en zich in het vervolg tevreden moeten stellen met een plaatsje naast de vrouw, die als politiek gelijkwaardige, als

vriendin, als medewerkster op elk gebied, steeds aan zijne zijde zal staan. Doch met Mrs. Perkins Gilman zou ik tot hunne geruststelling willen zeggen:

„Vrees niet de vrouw der toekomst, Broeder!
 „Vrij en zelfstandig geeft z' oneindig meer,
 „Zij wordt een beter vrouw, een beter moeder,
 „Dan z' ooit kon zijn”.

Tronen zijn uit onzen tijd. Wij hebben in de laatste jaren herhaaldelijk gezien, dat de bezitters er vrijwillig afstand van deden. Op diezelfde vrijwillige wijze hebben ook onze mannen afstand van hun troon gedaan. Zij vergaten zelfs daarbij het gebaar van edele zelfopoffering te maken, waarvan het toch getuigde. De vrouwen zullen dat, hoop ik, steeds in dankbare herinnering houden.

Wel hebben wij 25 lange jaren moeten strijden om het zoover te brengen, maar deze lange strijd was nuttig en noodig voor onze ontwikkeling. En welke waarde zouden wij ook anders aan het kiesbiljet hebben gehecht als het ons ongevraagd, onbevochten in den schoot was geworpen? Door dien strijd zoo moeilijk te maken, werd het den vrouwen duidelijk welke groote waarde het kiesbiljet bezit.

Uit dien strijd valt heel veel leering te trekken. Duidelijk toont hij aan, dat een strijd voor eene groote, rechtvaardige zaak niet door tegenkanting gedood kan worden. Hoogstens kan men den voortgang bemoeilijken en het eindpunt verschuiven. Als onze strijd niet een krachtige levensvatbaarheid had bezeten, dan was deze heele beweging door spot, verguizing, verdachtmaking, in hare kinderjaren doodgedrukt geworden.

Maar nog andere leering valt er uit te trekken en daarop mag in dezen tijd van ruwe middelen, wel eens gewezen worden. Met een kleine groep vrouwen werd de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht voor 25 jaren op touw gezet, zonder geld, met ongeofende krachten voor een openbaar optreden en met heel de pers, alle politieke partijen en heel de publieke opinie vijandig tegenover zich. Vanaf den beginne heeft de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht nooit om het kiesbiljet gesmeekt, wij wilden het niet als een aalmoes, maar als een toekomstend recht ontvangen. Nooit heeft de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht een, onze vrouwelijke waardigheid en fierheid kwetsende actie gevoerd en nooit is zij militant opgetreden.

Alleen door overreding, door de volksmassa van ons goed recht te overtuigen en de voordeelen aan te toonen, die het geheele land ervan zou plukken, hebben wij voetje voor voetje terrein gewonnen, totdat eindelijk de vijand, die voor ons nooit was de man, maar domheid, vooroordeel, angst voor het nieuwe, zich heeft moeten overgeven.

Zoo zal elke strijd gestreden moeten worden. Niet door ruw geweld, door machtsmiddelen, mag men trachten te overwinnen. Zoo'n overwinning is ook niet van blijvenden aard. Als de Volksmassa de waarheid heeft leeren inzien, dan is het pleit gewonnen en geen macht ter wereld kan het dan meer tegenhouden.

Maar nu hebben wij het kiesrecht. De Ver. voor Vr.kr. kan haar 25-jarig bestaan met recht feestelijk gedenken. Wie had voor 25 jaar durven voorspellen, dat dit zilveren feest zou samen vallen met het overwinningfeest.

De Vereeniging heeft haar doel bereikt! Wel staat het Algemeen Vrouwenkiesrecht nog niet in de Grondwet, maar bij de eerste Grondwetsherziening zal dit er natuurlijk inkomen, daarvoor kunnen wij nu met ons kiesbiljet waken.

De Ver. voor Vrouwenkiesrecht heeft haar doel bereikt! Maar zij zal blijven voortleven in de Nederlandsche Vereeniging van Staatsburgeressen.

Evenals de pop, als zij haar leven heeft uitgediend, in vlinderform overgaat, met een ruimer, breeder en schooner bewegingsveld voor zich, zoo ook is de Nederlandsche Vereeniging van Staatsburgeressen de voortzetting van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht, met een arbeidsveld zóó veel ruimer en schooner, dat het alle vrouwen met burgerzin zal lokken er binnen te gaan.

Tegenstanders van Vrouwenkiesrecht, die geen ander argument om ons te bestrijden meer konden vinden, uitten dikwijls de vrees, als men ons het kiesrecht zou geven, wij dan, omdat wij immers strijdsters van nature waren, niets meer te doen zouden vinden. Laten die menschen nu eens ons werkprogram voor de naaste toekomst inzien. Er zullen hoofden en handen te kort komen om alles naar behooren te volbrengen.

Eén ding is jammer. In de gereorganiseerde vereeniging zal geen plaats zijn voor mannen-leden. Zij die ons zoo trouw hebben bijgestaan in onzen strijd, die ons steeds tot raad en steun waren, kunnen met het nieuwe program der Vereeniging, niet meer als leden onder gebracht worden. Zij allen verdienen een hartelijken dank voor hunne toewijding en werkdadigen steun.

Met name mag hier zeker wel genoemd worden de heer Marchant, die niet alleen gedurende een lange reeks van jaren ons steeds zijn machtigen steun gaf, maar die ook door het in 1918 onmiddellijk indienen bij de regeering, namens zijn partijfractie van een vrouwenkiesrechtwet het mogelijk heeft gemaakt, dat nog in dit jaar het Vrouwenkiesrecht in het Staatsblad kon worden opgenomen. Daarvoor, Mr. Marchant, zijn wij u bijzonder dankbaar en daardoor ook zal uw naam onverbreikbaar aan den vrouwenkiesrechtstrijd in Nederland verbonden blijven.

Voor de feestviering van hedenmiddag heeft het Hoofdbestuur eene Commissie uit zijn midden gekozen, die hier als gastvrouw der Vereeniging zal optreden. Deze Commissie, waarvan Rosa Manus de Presidente is, heeft de geheele regeling van dezen dag op zich genomen.

Ik dank de Commissie, dat zij mij in de gelegenheid heeft gesteld, het eerst een paar woorden tot u te mogen spreken en u allen, die hier gekomen zijt om in onze feestvreugde te delen, een hartelijk welkom toe te roepen.

Ons Overwinningfeest.

Zooals het steeds met een groot, goed voorbereid feest gaat, zijn de indrukken zoo overstelpend, dat het bijna ondoenlijk schijnt, ze alle weer te geven. Toch waren er enkele van eene zoo bepaalde, zelfs symbolieke beteekenis, dat zij zich bij de herdenking als van zelf naar voren dringen en boven al het andere uit straalt de warme, jubelende geestdrift, die het feest van 't begin tot het einde heeft beheerscht. Reeds vóór den aanvang barstte deze los, toen tegen 2 uur Mr. Marchant en zijne vrouw de reeds goed gevulde zaal binnentraden en het publiek spontaan van de stoelen orees, om met een daverend applaus den man toe te juichen, die zoo onvermoeid voor het vrouwenkiesrecht op de bres heeft gestaan. Zijne komst deed het vuur, dat reeds in de honderden wachtende vrouwen brandde, uitslaan tot den gloed, die gedurende het geheele feest ons bleef verwarmen tot aan het middennachtelijk uur, waarop de groote, overvolle zaal langzaam leegstroomde.

Zoo feest te vieren is alleen mogelijk, waar allen bezielde zijn door één gevoel, door ééne gedachte. Zoo feest te vieren komt toe aan haar, die 't beste wat zij bezaten, hebben gegeven aan eene groote zaak, welke zij gediend hebben met geheel haar hart en geheel haar verstand.

Het is niet mijn plan, eene opsomming te geven van de verschillende feestnummers, die nog een weinig krijgertje spelen in mijne herinnering. Ik wil slechts enkele bepaalde indrukken weergeven en zooals ik reeds zei, daar zijn een paar momenten, die scherp belicht, onmiddellijk voor onzen geest verschijnen en die onuitwischaar in de herinnering van alle feestvierenden zullen achterblijven. Dat was vóór alles de huldiging van Dr. Jacobs, door de van 2 zijden toestroomende kinderen, die langzaam langs onze presidente heen defileerden en allen een tuiltje bloemen aan hare voeten legde. Fijner en beteekenisvoller hulde had men onze groote strijdster zeker niet kunnen brengen. Want dat zij vóór en nabebeld zou worden, dat haar naam voortdurend op de lippen zou zijn van allen, die het woord voerden, och, dat alles was zoo van zelf sprekend, dat 't bijna niet vermeld behoefte te worden. Maar de fijne gedachte haar door het geslacht der toekomst te laten begroeten, door de onbewuste kinderen uit wier mond we immers de waarheid zullen vernemen, moest iedereen wel treffen, die weet, dat 't juist haar ideaal voor eene betere toekomst is, dat Dr. Jacobs met haar onvermoeiden jarenlang gevoerden strijd wil trachten te benaderen. 't Was een aangrijpend oogenblik voor onze presidente, toen haar zoo zonder woorden werd duidelijk gemaakt, hoe goed haar groote werk begrepen werd en zichtbaar aangedaan stond zij in het midden van dien levenden tuin van kinderen en bloemen. Ook de vele moeders in de zaal kregen het bij 't zien van dat hoopvolle kleine goedje te kwaad en voelden zich 't hart vol en de oogen overloopen.

En het 2de beteekenisvolle moment van den middag was dat,